

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Petre DUȚU

APĂRAREA COLECTIVĂ - O NECESITATE
A MENȚINERII INTEGRITĂȚII STATALE
NAȚIONALE. ACȚIUNEA ARMATEI ROMÂNIEI
ÎN CADRUL APĂRĂRII NATO

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

București, 2005

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DUȚU, PETRE**

**Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii
integrității statale naționale. Acțiunea Armatei
României în cadrul apărării NATO/** dr. Petre Duțu.
- București: Editura Universității Naționale de Apărare
„Carol I”, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-663-258-X

355.45 (498-100):327.51 NATO

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt
rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului
Științific al CSSAS

ISBN 973-663-258-X

CUPRINS

1. Considerații privind conceptul de apărare colectivă	5
2. Apărarea colectivă-caracteristică definitorie a Alianței Nord-Atlantice	11
2.1 <i>Necesitatea apărării colective în actualul context geopolitic</i>	11
2.2 <i>Apărarea colectivă a teritoriului național</i>	14
3. Corelația democrație - apărare colectivă - integritate teritorială națională	20
4. Impactul apărării colective asupra asigurării integrității teritoriale naționale	27
5. Rolul Armatei României în cadrul apărării colective	31
Concluzii și propuneri	36
ANEXE	38
<i>Anexa nr. 1 - Tratatul Nord-Atlantic (Washington DC, 4 aprilie 1949)</i>	38
<i>Anexa nr. 2 - Carta Organizației Națiunilor Unite (extras)</i>	42

1. Considerații privind conceptul de apărare colectivă

În prezent, mediul de securitate național, regional și global este supus unei palete largi de amenințări, atât militare, cât mai ales nonmilitare. Printre acestea din urmă, un loc central îl ocupă terorismul internațional, răspândirea armelor de distrugere în masă, traficul de persoane, de droguri și de armament, criminalitatea transfrontalieră. O soluție practică, pe care au găsit-o și au adoptat-o unele state, pentru a răspunde adecvat acestor provocări, o constituie apărarea colectivă, realizată prin intermediul unei organizații politico-militare puternică și credibilă, sub toate aspectele.

Grupului lexical „*apărare colectivă*” i se pot da mai multe interpretări sau înțelesuri. Printre acestea se numără și cele care vor fi analizate succint în continuare.

O primă accepție a acestui grup lexical este aceea de *asumare conștientă, liberă, voluntară și responsabilă, de către un grup de state, a unui set de obligații referitoare la apărarea aliaților și partenerilor împotriva amenințărilor la adresa securității lor și nu numai*. De regulă, aceste obligații se consemnează în tratatele pe care le semnează statele ce hotărăsc să constituie un sistem de apărare colectivă. Un exemplu de asemenea alianță, realizată atât în plan politic, cât și militar, este NATO. Statele ce compun această alianță politico-militară, potrivit articolului 5 al Tratatului de la Washington, se angajează să se susțină reciproc în cazul unei agresiuni militare externe a unei țări membre de către o altă țară din afara organizației.

Deziderat al statelor care, din diverse motive – economice, militare, demografice – nu pot să-și organizeze o apărare națională eficientă constituie un alt înțeles al termenului analizat. Statele lumii se deosebesc între ele prin putere

economică și militară, prin suprafață și bogății naturale, prin numărul de locuitori și nivelul de dezvoltare socio-economică. Aceste diferențe se reflectă semnificativ în capacitatea lor de a se apăra corespunzător de o agresiune militară externă sau de atentatele organizate de grupări internaționale teroriste. În același timp, toate statele, indiferent de caracteristicile definitorii doresc să asigure și să garanteze cetățenilor lor o viață și un trai liniștit, la adăpost de pericole și amenințări. Atât pentru statele care nu au capacitatea de a-și organiza o apărare eficientă, prin care să garanteze securitatea locuitorilor lor, cât și pentru cele care doresc o apărare adecvată, soluția salvatoare o reprezintă intrarea într-un sistem de apărare colectivă.

O altă accepție a conceptului de apărare colectivă poate fi *aceea de modalitate eficientă de garantare a caracteristicilor fundamentale ale unui stat, adică a independenței, suveranității și integrității teritoriale*. Orice stat își organizează un sistem de apărare a independenței, suveranității și integrității teritoriale. În acest sens, Constituția României subliniază: „Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale”¹. Desigur, armata constituie numai un element al apărării țării, alături de celelalte componente (politică, economică, financiară, culturală etc.)². În mod similar, și alte state au organizat propriul sistem de apărare împotriva oricărei agresiuni externe. Dar, cum, în prezent, amenințările la adresa securității naționale și nu numai s-au înmulțit, soluția adecvată de punere la „adăpost” de asemenea pericole și riscuri, din ce în ce mai dure, mai intense și mai frecvente, pentru multe state, o constituie asocierea în vederea creării unui sistem de apărare colectivă.

¹ *Constituția României*, București, Monitorul Oficial, 2003, p.66.

² vezi: *Studii de securitate și apărare*, vol. 2, București, Editura UNAp, 2005, pp. 84-87.

Un alt înțeles al conceptului analizat o reprezintă următoarea afirmație: *formă de organizare a apărării ce rezultă, în conformitate cu prevederile statutului de constituire al unei organizații politico-militare*. Un exemplu concludent îl constituie articolul 5 al Tratatului de la Washington, care prevede că statele membre se sprijină reciproc în cazul în care unul sau mai multe dintre ele constituie obiectul unei agresiuni militare externe din partea altui stat din afara respectivei alianțe.

De asemenea, *apărarea colectivă poate fi văzută ca expresie a nevoii unor state de a se pune la „adăpost” de o paletă largă de riscuri și amenințări, îndeosebi asimetrice*. Este vorba de amenințarea teroristă, venită din parte unor organizații regionale și internaționale, a folosirii armelor de distrugere în masă, criminalitatea transfrontalieră, traficul de armament, de droguri și de ființe umane.

O altă semnificație a grupului lexical „apărare colectivă” este aceasta: rezultat al evoluției relațiilor internaționale între statele lumii, sub impactul mutațiilor produse în cadrul mediului de securitate național, regional și global. Stabilitatea mediului de securitate, în prezent, este semnificativ afectată de factori, de regulă, nonmilitari, precum: factorii demografici (creșterea accelerată a populației în statele în dezvoltare, îmbătrânirea și diminuarea puternică a numărului locuitorilor în țările dezvoltate, migrația internațională, în special cea ilegală); terorismul internațional; criminalitatea transfrontalieră; traficul de persoane, de droguri și armament; proliferarea armelor de distrugere în masă; caracterul limitat al resurselor naturale și accesul diferit al statelor la acestea. Prin urmare, acum, pericol deosebit reprezintă pentru orice stat al lumii asemenea amenințări și nu, ca în perioada războiului rece, agresiunea militară externă din partea unui stat sau alianțe politico-militare cunoscute din timp.

Apărarea colectivă se poate vedea și ca o *adaptare flexibilă a concepției statelor lumii la noua ordine politică și economică mondială*. Prezervarea și promovarea intereselor naționale, astăzi, se fac nu doar în spațiul cuprins între frontierele statale, ci peste tot în lume. O asemenea concepție și practică nu sunt viabile dacă statul respectiv nu este membru al unei organizații politico-militare care să-i garanteze libertatea de a acționa, concertat cu celelalte state aliate, în direcția promovării intereselor naționale, acolo unde aceasta se impune.

În același timp, *apărarea colectivă este produsul activității unei organizații politico-militare de tipul Alianței Nord-Atlantice*. În prezent, NATO se află într-un complex proces de transformare, lărgindu-și aria de competențe mondiale - gestionarea crizelor în lume, executarea de misiuni umanitare, de salvare, de impunere a păcii - fără a renunța la atributul său esențial ce a consacrat-o și anume apărarea colectivă a membrilor săi. De fapt, fără a renunța la misiunea sa de apărare a statelor ce o compun în cazul unei agresiuni militare externe, Alianța devine tot mai mult o instituție de securitate colectivă, pentru că vremurile pe care le trăim impun o astfel de lărgire a competențelor sale.

Apărarea colectivă este rezultanta eforturilor comune ale statelor membre, dar diferențiate ca aport economic, financiar, militar, tehnologic, informațional. Statele membre ale unei alianțe politico-militare se deosebesc ca putere economică, nivel de dezvoltare, potențial militar, număr de locuitori, resurse naturale și nu numai, dar aceste diferențe nu le afectează garantarea sprijinului, la nevoie, pentru a se apăra împotriva oricărei agresiuni militare externe. În plus, participarea la efortul comun de apărare ține seama de aceste deosebiri economice, demografice, militare, tehnologice existente între statele membre.

Un alt înțeles ce se poate da *apărării colective* este următorul: *opțiunea unor state pentru a-și îmbunătăți apărarea*

națională și asigura securitatea internă dorită. Statele lumii, după cum s-a menționat, sunt diferite sub multe aspecte. La fel, posibilitatea lor de a-și organiza o apărare națională credibilă în fața altor state și a garanta cetățenilor săi securitatea pe care aceștia o așteaptă și, desigur, o merită. De aceea, ele se grupează, potrivit unor criterii și norme, și constituie organizații de tip politico-militar, care să preia unele din competențele de apărare a teritoriului național și a asigurării securității locuitorilor lor.

Apărarea colectivă, în actualul context regional și internațional, reprezintă *premisele aplicării unei strategii preventive în garantarea și asigurarea securității naționale, precum și participarea consistentă la îndeplinirea rolului de contributor de securitate regională și globală*. Datorită diferenței existente între state, sub toate aspectele enumerate mai sus, intrarea unora în rolul dorit și, de ce nu, meritat, de generator de securitate este destul de dificilă, dacă nu imposibilă, fără a avea calitatea de membru al unei alianțe credibile atât politice, cât și militare.

Într-o anumită măsură, se poate aprecia că *apărarea colectivă constituie o consecință firească a impactului fenomenului globalizării asupra formelor de manifestare ale amenințărilor la adresa securității naționale, regionale și internaționale*. Globalizarea, atât ca fenomen multidimensional, complex și atotcuprinzător, cât și ca proces dinamic, exercită o influență considerabilă asupra vulnerabilităților interne ale statelor, amplificându-le rolul de catalizator al riscurilor și amenințărilor, pe de o parte, și face ca amenințările și riscurile la adresa securității naționale, regionale și internaționale să fie aceleași pentru toate țările, pe de altă parte. Prin urmare, dacă amenințările sunt de natură globală, la fel trebuie să fie și răspunsurile date acestora. În acest context, o formă adecvată de răspuns o reprezintă, deci, organizarea unei apărări colective a statelor, care doresc acest lucru.

Apărarea colectivă se poate interpreta și ca fiind o *manieră concretă de susținere a unei dezvoltări durabile*. Potrivit concepției ONU³, o dezvoltare durabilă a lumii, în actualul mileniu, se poate realiza prin promovarea unor valori fundamentale (libertate, egalitate, solidaritate, toleranță, respectul naturii, împărțirea responsabilităților) și atingerea unor obiective generale (pace, securitate, dezarmare, dezvoltare și eliminarea sărăciei, protejarea mediului ambiant, drepturile omului, democrație și bună guvernare, protejarea grupurilor vulnerabile). Dar acestea se pot îndeplini relativ mai ușor de către statele lumii dacă acestea își unesc eforturile în cadrul unei organizații politico-militare, printre ale cărei atribuții intră și o serie dintre obiectivele și valorile fundamentale promovate de comunitatea internațională.

Într-o altă accepție, se poate spune că *apărarea colectivă este răspunsul de natură preventivă dat de statele lumii, membre ale unor organizații politico-militare și nu numai, amenințărilor la adresa securității umane a individului și a securității umane globale*. Astăzi, mai mult ca oricând, comunitatea internațională se implică activ în domeniul garantării și asigurării securității umane a individului și a comunităților cărora aceștia aparțin. Un răspuns pe măsură la o astfel de exigență pot să-l dea statele care și-au organizat apărarea națională prin sistemul apărării colective, instituție care se transformă din alianță clasică de apărare într-una de securitate colectivă ce permite o garantare corespunzătoare a securității umane a individului și a comunităților cărora aceștia aparțin.

Apărarea colectivă se poate interpreta ca fiind o *etapă pregătitoare pentru trecerea la apărarea comună a unor state*. În acest sens, se pot exemplifica preocupările UE de a-și înființa structuri militare adecvate scopului declarat de apărare

³ Declaration du Millenaire, <http://daccess-ods.un.org/UNDOC/GEN/NOO/559/52/PDF/No055952.pdf?OpenElement>

comună a statelor membre împotriva oricărei agresiuni militare externe și de a asigura securitatea populației lor.

În fine, se poate afirma că *apărarea colectivă reprezintă soluția practică a statelor mici și mijlocii care doresc să se apere împotriva oricărei agresiuni militare externe și să-și afirme rolul de contributor de securitate în zonă, regiune și chiar în lume*. Este evident că o serie de state mici și mijlocii nu-și permit să se apere singure împotriva unei agresiuni militare din partea altui stat mai mare și mai puternic sub aspect militar, demografic și economic, iar soluția salvatoare o reprezintă accederea într-o alianță militară credibilă și recunoscută de celelalte state. În plus, apartenența acestor țări la o alianță politico-militară le dă posibilitatea să-și exprime adecvat vocația de generator de securitate în zonă și regiune.

2. Apărarea colectivă-caracteristică definitorie a Alianței Nord-Atlantice

2.1 Necesitatea apărării colective în actualul context geopolitic

În actualul context geopolitic, apărarea colectivă se impune cu necesitate ca o formă de organizare a prezervării caracteristicilor definitorii ale statului - suveranitatea, independența, unitatea și *integritatea teritorială*. Rolul apărării colective este de a asigura statul, care face apel la o asemenea modalitate, că va putea să răspundă oportun și optim tuturor provocărilor din mediul de securitate zonal, regional și mondial. După cum este cunoscut, securitatea statelor, atât pe dimensiunile ei economică, politică, culturală, militară, socială, ecologică, cât și pe cea umană a individului și a populației căreia acesta aparține, este supusă unei palete largi de amenințări. În cadrul acestora se includ: amenințările de natură

nonmilitară, terorismul, criminalitatea transfrontalieră, traficul de ființe umane, de droguri și de armament, proliferarea armelor de distrugere în masă, amenințarea demografică (creșterea populației în statele în dezvoltare, migrația ilegală, îmbătrânirea populației în statele dezvoltate).

Totodată, apărarea colectivă este necesară pentru a „compensa” vulnerabilitățile interne pe care orice stat le are, le cunoaște și vrea să le diminueze impactul asupra securității sale. Practic, vulnerabilitățile există și se manifestă ca: *stări de lucruri; fenomene și procese din viața internă a fiecărui stat, zone sau regiuni*. Prin urmare, ele sunt specifice fiecărei țări, regiuni și zone geografice. Ele joacă un dublu rol. Mai întâi, *diminuează capacitatea de reacție* a țării la riscurile existente sau potențiale. Apoi, ele se comportă ca și cum ar fi *un catalizator al manifestării active* a unor riscuri. Vulnerabilitatea reprezintă și posibilitatea cuiva de a fi atacat sau de a i se cauza ceva dăunător, fie fizic, fie emoțional⁴. Prin urmare, aceasta constituie ceva (fapt, eveniment, stare) capabil să genereze disconfort pentru cineva (persoană, grup uman, comunitate, stat), dar acțiunea sa este caracterizată printr-un grad, mai mare sau mai mic, de incertitudine.

Pentru țara noastră, mai importante sunt vulnerabilitățile din situația internă, deoarece perpetuarea și conjugarea lor pot afecta securitatea țării, prin generarea de efecte interdependente, difuze și multidireționale. Printre vulnerabilitățile interne, ce se impun a fi în atenția celor cu responsabilități în domeniile elaborării și implementării modalităților de prevenire a acestora, se află: persistența problemelor de natură economică, financiară și socială; accentuarea fenomenelor de corupție și de administrare deficitară a resurselor publice; reacțiile ineficiente ale instituțiilor statului în fața acutizării fenomenelor de

⁴*Oxford student's Dictionary of current English*, London, Oxford University Press, 1988, p.700.

criminalitate economică și de perturbare a ordinii publice și siguranței cetățeanului; menținerea unor surse și cauze de potențiale conflicte sociale; nerespectarea normelor de mediu în funcționarea unor obiective industriale; scăderea nivelului de încredere a cetățenilor în instituțiile statului; menținerea unor disparități de dezvoltare între regiunile țării; deficiențe în protecția informațiilor clasificate; menținerea la un nivel scăzut a infrastructurii informaționale și întâzieri în realizarea acestora la standardele impuse de dinamica globalizării; emigrarea specialiștilor din domenii de vârf⁵.

Apărarea colectivă este un drept al statelor, stipulat în Carta ONU, care menționează că statele membre au obligația de a respecta și proteja **integritatea teritorială** și independența politică împotriva oricărei agresiuni externe. În acest sens, articolul 51 al Cartei ONU stabilește dreptul natural și legitim al apărării, individuale și colective, a tuturor țărilor membre⁶. El autorizează măsurile pe care acestea le-ar putea lua în exercitarea acestui drept până când Consiliul de Securitate al ONU adoptă rezoluțiile necesare menținerii păcii și securității internaționale. În plus, el stipulează că măsurile luate de țările membre, în virtutea acestui articol, trebuie imediat aduse la cunoștința Consiliului de Securitate și că ele nu afectează cu nimic puterea și datoria pe care Consiliul le are, de a decide tot ceea ce consideră necesar a fi întreprins în vederea menținerii sau restabilirii păcii și securității internaționale. Aceasta în condițiile în care afectarea, în vreun fel sau altul, a integrității teritoriale a unui stat înseamnă, de fapt, o agresiune armată externă venită din partea fie a unui stat, fie a mai multor state sau a unei alianțe militare.

În același timp, ONU are instrumentele necesare pentru a sancționa orice stat care atentează la integritatea teritorială a altui stat, potrivit articolului 7 din Cartă. Pe această cale se

⁵ Ibidem p. 21.

⁶ Vezi Anexa 2 din prezentul studio.

asigură pacea și securitatea în lume. Prin urmare, se poate afirma că apărarea colectivă este o condiție necesară garantării păcii și securității în lume, dar și un drept inalienabil al fiecărui stat.

Integritatea teritorială reprezintă o caracteristică esențială a unui stat autonom, independent și suveran. Într-un anume fel, aceasta definește, în termeni reali, capacitatea statului respectiv de a-și exercita toate competențele pe un spațiu geografic delimitat prin frontiere recunoscute de comunitatea internațională. La menținerea și garantarea integrității teritoriale a unui stat, apărarea colectivă are un rol fundamental.

2.2 Apărarea colectivă a teritoriului național

Teritoriul național tradițional face de multă vreme obiectul unei concurențe sau contestații⁷. De aceea se cer definite teritoriile, în conformitate cu criteriile diferite, care să distingă dintre spațiul fizic (geopolitic) și spațiul de luptă (geostrategic), pe cel pe care se vor confrunta provocându-și efecte cu violență fizică. De asemenea, în afara teritoriului național există spații de securitate și amenințări nonmilitare, și ele sunt gestionate tot de statul suveran. Practic, fiecare teritoriu statal, de când se constituie, dispune de o autoritate politică suverană care răspunde de securitatea sa internă și de apărarea sa externă. Acțiunea în spațiul amenințărilor poate avea în vedere două strategii și anume: **îndiguirea** și **proiecția de securitate**. Ambele au ca obiective: *protecția intereselor naționale; agresiunea împotriva bazelor adversarului; acțiunea la distanță, destinată să contracareze acțiunea de interdicție a inamicului în privința intereselor noastre; acțiunea de întărire*

⁷ get-dATA, în <http://www.defense.gouv.fr/>

a securității în raport cu amenințările potențiale generate de crizele din regiune.

Opțiunea pentru un tip sau altul de acțiune este determinată, printre alte motive, și de apartenența statului la o organizație politico-militară. Astfel, pentru România, stat membru NATO, cu drepturi și obligații depline, apărarea colectivă joacă un rol primordial în prezervarea teritoriului național. Aceasta întrucât „scopul esențial al NATO este acela de a asigura libertatea și securitatea tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare, în conformitate cu Tratatul Nord-Atlantic și cu principiile Cartei Națiunilor Unite. Principiul fundamental care stă la baza Alianței este un angajament comun față de cooperarea mutuală între statele membre, axat pe indivizibilitatea securității acestora”⁸.

Funcționarea apărării colective în cadrul Alianței Nord-Atlantice se întemeiază pe prevederile Tratatului de la Washington. Articolele 3, 4 și 5 ale tratatului menționat redau esența acestei activități. În acest sens, articolul 3 stipulează metodele de lucru ale părților implicate și căile de transpunere a lor în practică. Astfel, statele, mai întâi, *acționează separat sau în comun, eficient și continuu*, prin dezvoltarea propriilor mijloace și oferindu-și asistența mutuală și, apoi, *își vor menține și își vor crește capacitatea individuală și colectivă de rezistență împotriva unui atac armat*. De aici, poate rezulta că:

- *nu se prevede în mod expres că acțiunea va fi obligatoriu comună în cazul unui atac armat*, ci opțională, adică poate fi individuală sau colectivă. Prin urmare, reiese că se face apel la acțiunea comună în *două cazuri*: atunci când *forțele armate ale statului atacat nu fac față singure agresiunii armate a altui stat sau când se solicită, de către statul agresat, ajutorul celorlalte state din Alianță*;

- se impune *condiția de a acționa eficient și continuu*, indiferent de modalitatea aleasă pentru ripostă;

- *obligația tuturor statelor de a-și dezvolta propriile mijloace* atât pentru apărarea proprie, cât și pentru apărarea colectivă. Cu alte cuvinte, apartenența la NATO nu absolvă nici un stat membru de eforturi susținute pentru apărarea și a aliaților săi;

- *se oferă asistență*, ceea ce înseamnă că, mai întâi, *ea trebuie solicitată de statul agresat militar* și apoi, *se oferă reciproc*, adică fiecare stat din Alianță știe că trebuie să ofere sprijin celorlalte state dacă vrea ca, la rândul său, la nevoie să primească un sprijin de la ceilalți;

- *responsabilitatea fiecărui stat de a-și crește capacitatea individuală și colectivă de rezistență împotriva unui atac armat*. Aceasta poate însemna două lucruri: *fiecare stat din Alianță trebuie să-și sporească capacitatea individuală de a rezista unui atac armat*, cel puțin pe perioada până când se adoptă, de către organizație, decizia de sprijin colectiv a țării atacate; *capacitatea de rezistență colectivă* la un atac armat conduce la *ideea constituirii unor forțe militare*, rod al participării tuturor statelor, la nivel de Alianță, care să fie în măsură să prevină, să respingă și să reziste unui atac armat asupra oricărui stat membru.

Articolul 4 al Tratatului de la Washington stipulează:

- *obligativitatea consultării părților*, de fiecare dată când, după opinia uneia dintre ele, îi va fi amenințată **integritatea teritorială**, independența politică sau suveranitatea. Prin urmare, dacă este *obligatorie consultarea părților* înainte de a se lua vreo măsură concretă, practică, atunci înseamnă că *fiecare stat din Alianță trebuie să aibă capacitatea de a răspunde prompt și decisiv oricărui atac armat asupra sa*, cel puțin până se adoptă o hotărâre în acest sens de către Alianță, în cadrul organismelor sale de decizie și în conformitate cu normele și procedurile unanim acceptate;

- *consultarea* are loc atunci când, după *părerea* uneia dintre părți, îi va fi amenințată *integritatea teritorială*,

⁸ *** Manualul NATO, Ministerul Informațiilor Publice, 2001, p.23.

independența politică și suveranitatea. De regulă, termenul *părere* este un sinonim pentru cuvântul *opinie*, ca atare, statul din Alianță care solicită consultarea nu trebuie să dispună de probe absolut de nezdruccinat în favoarea cererii sale.

Articolul 5, cel mai frecvent menționat când se vorbește de apărarea colectivă în cadrul Alianței Nord-Atlantice, stipulează modalitatea în care se realizează această formă de apărare. *Prevederea potrivit căreia „părțile convin asupra faptului că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele (...) va fi considerat drept un atac împotriva tuturor părților semnatare” dezvăluie modalitatea folosită pentru a-și acorda sprijin la nevoie.* În acest sens, de la început se pleacă de la premisa că orice atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre părți este o agresiune la adresa tuturor statelor din Alianță. De acest tratament beneficiază toate statele aliate, indiferent de situația și contribuția lor la eforturile Alianței. Prin urmare, dacă agresiunea este percepută ca fiind colectivă, comună, atunci răspunsul dat ar trebui să fie similar. De asemenea, *acest articol subliniază legitimitatea acțiunii comune, pe temeiul prevederilor Cartei ONU (art.51).* În consecință, apărarea individuală sau colectivă împotriva unei agresiuni armate a unui stat asupra teritoriului etc. uneia din părți este justă din perspectiva dreptului internațional. Totodată, *orice stat membru al Alianței poate întreprinde acțiuni diverse, mergând până la folosirea forței armate, individual sau în acord cu celelalte părți, împotriva statului agresor.* Această prevedere dă libertate de mișcare fiecărui stat membru al Alianței în a hotărî cum să acționeze într-o situație sau alta. *Scopul acțiunii individuale sau în comun* a părților este de a restabili și asigura securitatea în regiunea Alianței.

În concluzie, se poate spune că apărarea colectivă este invocată și în cazul agresiunii armate a altui stat, atac ce vizează să aducă atingere *integrității teritoriale* a uneia din părțile semnatare a Tratatului de la Washington. De asemenea,

se cuvine făcută observația că în toate cazurile de atac armat asupra unui stat sau a mai multora din Alianță, condiția ca aceasta din urmă să riposteze este ca agresiunea să aparțină unui stat care nu face parte dintre statele membre ale respectivei alianțe. Aceasta conduce la ideea că Alianța are prevăzute modalități diferite de rezolvare a diferendelor de orice tip dintre statele sale membre, dar niciodată utilizarea căii militare. Prin urmare, principiul fundamental care ghidează acțiunea Alianței este, deci, angajamentul comun și voința de cooperare a statelor suverane în serviciul indivizibilității securității tuturor membrilor săi. Solidaritatea și coeziunea în sânul Alianței, care sunt asigurate printr-o cooperare cotidiană, se exercită concomitent în domeniile politic și militar și garantează că fiecare țară aliată nu este constrânsă să conteze în mod unic pe propriile eforturi pentru a răspunde marilor provocări ale mediului de securitate regional și global. Totodată, forțele aliate trebuie să fie apte să-și apere frontierele, să stopeze înaintarea agresorului, să mențină sau să restabilească integritatea teritorială a țărilor aliate și să pună capăt rapid războiului, conducând agresorul la reconsiderarea deciziei sale, la încetarea atacului și la retragere. Ele au rolul de a garanta *integritatea teritorială* și independența politică a statelor membre. Chiar dacă strategia Alianței s-a schimbat semnificativ în ultimii ani, totuși, rolul principal al forțelor aliate a rămas același, și anume garantarea securității și *integrității teritoriale* a statelor membre.

Apărarea colectivă a integrității teritoriale a statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice este un drept și o obligație ale respectivelor țări. Acest drept decurge atât din statutul lor de state componente ale Alianței Nord-Atlantice, cât și din prevederile Cartei ONU referitoare la legitima apărare individuală și colectivă. De fapt, garantarea integrității teritoriale a statelor membre a fost unul dintre obiectivele esențiale ale NATO încă de la constituirea sa. Conținutul său nu

a fost schimbat, chiar dacă în ultimul timp strategia Alianței și aria ei de aplicare au suferit mutații semnificative.

În cazul unor dispute teritoriale între state membre ale Alianței Tratatul de la Washington nu are prevederi exprese sau alte mențiuni. De aici, se poate trage concluzia că Alianța nu intervine militar în soluționarea unui asemenea conflict, ci pe alte căi, de regulă, diplomatice. Ca exemplu poate fi amintit conflictul dintre Turcia și Grecia, generat de situația din Cipru și de disputa asupra unor insule din Marea Egee. În acest caz, Alianța nu a intervenit militar, ci prin alte modalități. Ambele state au fost sprijinite să caute soluții nonmilitare ale stărilor conflictuale dintre ele, ivite din dispute teritoriale care pot fi apreciate ca afectări ale integrității lor teritoriale. În concluzie, Alianța nu acordă susținere militară nici unui stat membru atunci când două sau mai multe dintre ele pot ajunge în situații de dispute teritoriale. Totodată, nici alt stat sau alte state din cadrul Alianței nu au acordat, în mod individual, sprijin militar uneia dintre cele două țări aflate în stare conflictuală datorită unor probleme teritoriale.

Pericolul unui atac armat împotriva statelor membre NATO, prin care integritatea teritorială acestora să fie afectată este posibil, dar nu și probabil. Mai de actualitate par a fi ivirea și manifestarea, în interiorul acestor state și nu numai, a unor tendințe de secesiune, în sensul că unele grupuri etnice sau religioase pot acționa în direcția constituirii unei entități statale independente, autonome prin separarea de statul de care aparțin în prezent. O asemenea acțiune este atât posibilă, cât și probabilă într-un stat democratic, precum țările membre ale Alianței Nord-Atlantice.

3. Corelația democrație - apărare colectivă - integritate teritorială națională

Democrația reprezintă o modalitate de conducere a unui sistem social, caracterizată prin participarea, în diferite forme, a membrilor respectivului sistem la procesul de conducere⁹. Ea este întâlnită în toate statele membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Democrația, ca formă de exercitare a puterii politice în stat, corelează cu apărarea colectivă și integritatea teritorială. Corelația democrație - apărare colectivă este una directă, în sensul că prima creează cadrul legal și optim de realizare și manifestare a celei de a doua componente a raportului analizat. Pe această cale, mediată, democrația corelează cu garantarea integrității teritoriale a statului.

Există, însă, și o corelație directă între democrație și integritatea teritorială a statului. Această relație este evidențiată printr-o serie de aspecte definitorii ale democrației, ca formă de conducere a societății.

În primul rând, *guvernarea democratică invită la loialitate pe toți cetățenii statului*, atât față de acesta din urmă, cât și unii față de alții, fără deosebire de rasă, religie sau limbă. Această atitudine presupune respect față de integritatea teritorială a statului din partea tuturor membrilor săi. De aceea, orice dorință de secesiune a unui grup uman, mai mult sau mai puțin numeros din cadrul populației statului, pe motiv de limbă, etnie, religie sau rasă, urmată de acțiuni concrete în acest sens, neagă sentimentul de loialitate datorat de fiecare cetățean țării sale. De exemplu, acțiunea a doi parlamentari ai UDMR de a depune un proiect de lege în Parlamentul României privind autonomia Ținutului Secuiesc poate fi considerată ca o negare a loialității celor doi față de statul român ai cărui cetățeni sunt.

⁹ Cătălin, ZAMFIR, Lazăr, VLĂȘCEANU, **Dicționar de sociologie**, București, Editura Babel, 1998, pp.157-158.

Un al doilea aspect semnificativ al corelației democrației cu integritatea teritorială este reprezentat de *atitudinea nefavorabilă a comunității internaționale față de tendințele secesioniste*. Practic, statele lumii și comunitatea internațională manifestă o puternică aversiune față de secesiuni, care se manifestă la trei niveluri: *în dreptul intern al statelor; în dreptul internațional și potrivit practicii statelor pe arena internațională*¹⁰. Printre statele cele mai democratice se află multe care își afirmă indivizibilitatea în Constituție, explicit sau implicit. De exemplu, Franța, SUA, Spania, Italia, Australia și nu numai, afirmă că formează entități statale indivizibile. De altfel, în Spania există organizația bască ETA care printre obiectivele sale numără și pe cele de constituire a unui stat independent. Cu alte cuvinte, această organizație dorește secesiunea, cu care Spania, ca stat, nu este de acord.

În Constituția țării noastre se afirmă că „România este stat național, suveran și independent, *unitar și indivizibil*”.¹¹ Prin urmare, orice acțiune întreprinsă de cineva, persoană sau grup de persoane, având calitatea de cetățeni ai României, care ar avea ca efect afectarea integrității teritoriale a țării, este un act neconstituțional. În alți termeni, este o acțiune ilegală și care probează lipsa de loialitate a respectivilor față de statul român.

Totodată, în dreptul internațional, dreptul la autodeterminare al popoarelor nu poate să constituie fundamentul unui drept la autodeterminare externă, adică al unui drept de a face secesiune în mod unilateral, cu excepția situațiilor coloniale, de ocupație militară sau de violare gravă a drepturilor omului. În plus, la aceste cazuri extreme, dreptul la autodeterminare se aplică în limitele acordate integrității teritoriale a statelor.

¹⁰ Vezi: Stephan DION, *La gouvernance démocratique et le principe d'intégrité territoriale*, în [http://pco-bcp.gc.ca/aia/default.asp? Language-F](http://pco-bcp.gc.ca/aia/default.asp?Language-F)

¹¹ **Constituția României**, București, Monitorul Oficial, 2003, art.1.

În ceea ce privește practica internațională a statelor, ea dovedește aceeași reticență în a recunoaște secesiunile unilaterale în afara contextului colonial. De altfel, nici un stat creat prin secesiune nu a fost admis ca membru al ONU dacă statul din care s-a desprins s-a opus¹². În plus, nici comunitatea internațională nu a manifestat dorința de a recunoaște un stat creat prin secesiune. Un exemplu de acest fel îl poate constitui Transnistria, teritoriu desprins din Republica Moldova, care se comportă ca un stat autonom, independent și suveran, dar nerecunoscut de comunitatea internațională ca atare. De altfel, unele planuri de reglementare a conflictului menționat urmăresc tocmai transformarea acestui stat autoproclamat în subiect de drept internațional.

Desigur, statele lumii, cel puțin cele democratice, resping represiunea violentă a populațiilor, dar, în același timp, ezită să adopte o soluție de sprijin a unei conduceri secesioniste. Astfel, intervenția internațională în Kosovo s-a făcut din considerente umanitare și nu pentru a face ca o populație, care, totuși, dorea foarte mult acest lucru, să acceadă la formarea unui stat independent, prin separarea de Serbia.

Prudența statelor lumii este pe măsura gravității mizelor aflate în joc. După războiul rece, numărul de conflicte în interiorul statelor l-a depășit pe cel între state. Se estimează că mai mult de 200 de minorități etnice sau religioase au reclamat, după finele războiului rece, o ameliorare a drepturilor lor legale sau politice¹³.

Practic, statele lumii manifestă o atitudine puternic negativă față de secesiune. Motivele acestei atitudini sunt: **1)** grija statelor că o atitudine favorabilă ar conduce, în timp, la punerea în discuție chiar a integrității lor teritoriale. Proverbul „*Ce ție nu-ți place altuia nu face*” funcționează foarte bine în acest domeniu, având un puternic efect descurajator. De fapt,

¹²Stephan, DION, *op.cit.*, p.2.

¹³ Idem, p.3.

este neplăcut și dificil să se susțină secesiunea altora, în condițiile în care se dorește respectarea propriei integrități teritoriale de către ceilalți membri ai comunității internaționale; **2)** asigurarea stabilității internaționale. Tendințele separatiste sunt factori potențiali de dezordine, de creare a unor stări tensionale și conflictuale atât în interiorul unor state, cât și între state. Comunitatea internațională se opune puternic secesiunii unilaterale, în afara contextului colonial, deoarece acceptarea unor asemenea tendințe ar crea haos, dezordine și continue frământări în interiorul statelor și chiar între state. Practic, recunoașterea de către comunitatea internațională a dreptului la secesiune pe criterii etnice, de limbă sau religioase ar declanșa o mulțime de astfel de revendicări. După ce s-ar accepta, într-un caz, secesiunea, ar urma o alta, și așa la infinit, întrucât s-ar găsi tot timpul o minoritate care să-și revendice identitatea etnică, de limbă sau religioasă, demers urmat de cererea de independență politică și teritoriu propriu. Așa cum declara fostul secretar general al ONU Boutros Boutros-Ghali: „Rămâne că dacă fiecare din grupurile etnice, religioase sau lingvistice primește statutul de stat, fragmentarea nu va mai cunoaște limite, iar pacea, securitatea și progresul economic pentru toți vor deveni tot mai dificil de asigurat”¹⁴; **3)** secesiunea aduce o gravă atingere democrației. De fapt, există o antinomie puternică între secesiune și democrație. Secesiunea ar profita de avantajele oferite de democrație, „atacând-o” prin încălcarea normei de loialitate a cetățenilor față de statul de care aparțin.

În al treilea rând, *această antinomie reflectă o altă caracteristică a corelației democrație - integritate teritorială*. Propriu oricărei democrații este votul. Cetățenii statului își exercită suveranitatea fie alegându-și reprezentanții, fie direct prin referendum, potrivit unui vot al majorității. Dacă un referendum privind secesiunea ar fi organizat, ar apărea câteva

întrebări referitoare la votul exprimat de cetățeni. Mai întâi: „Care ar fi majoritatea pertinentă în acest caz?” Practic, acceptarea secesiunii i-ar afecta pe toți cetățenii statului, prin urmare, majoritatea ar trebui să fie a tuturor celor cu drept de vot. A doua întrebare este: „Cum ar trebui procedat în cazul în care, majoritatea celor cu drept de vot, la nivelul țării, sunt împotriva separării de statul național, iar într-o regiune, cea de unde a pornit acțiunea de separare, votul este în favoarea secesiunii?” A treia întrebare se poate formula astfel: „Ce ar trebui făcut în cazul în care un segment important al populației din regiunea separatistă este împotriva respectivei acțiuni?” A patra întrebare ar fi: „Cum ar trebui procedat când majoritatea țării se pronunță pentru secesiune, iar populația vizată de aceasta o respinge?” Și o ultimă întrebare: „În această situație ar trebuie aplicată democrația, adică pus în practică rezultatul votului și realizată separarea împotriva voinței celor care nu sunt de acord cu acțiunea respectivă?”

Situația se complică dacă la cele afirmate mai sus, referitoare la procedura de vot, intervine și luarea în calcul a valorilor specifice democrației - *libertatea, egalitatea, solidaritatea sau loialitatea cetățenilor*. Într-o democrație cetățenii își datorează unii altora loialitate reciprocă. Toți trebuie să-și acorde asistență, fără deosebire de rasă, religie sau apartenență regională. Aceasta întrucât toți sunt proprietarii țării, cu bogățiile solului și subsolului, cu tot ceea ce au realizat generațiile anterioare, cu tradițiile și obiceiurile sale, cu așteptările și aspirațiile lor. În acest context, nici un grup etnic, religios sau constituit pe alte criterii nu are dreptul de a monopoliza cetățenia pe o porțiune a teritoriului național, nici să încalce dreptul celorlalți locuitori ai statului de fi cetățeni ai întregului spațiu național, împotriva voinței lor. De fapt, cetățenii transmit nealterat acest drept de apartenență la stat copiilor lor. În mod ideal, un asemenea drept nu ar trebui niciodată să fie pus în discuție într-o democrație. Practic, cei

¹⁴ Apud Stephan, DION, *op. cit.*, p.3.

care sunt adepții secesiunii pornesc de la faptul că în democrație există, în mod real, dreptul fiecăruia la opinie, la cuvânt. Prin urmare, ei afirmă că este dreptul lor să aibă o altă opinie și să și-o exprime liber. Dar, democrația este o realitate legitimă și indivizibilă. Ea are valoare dacă și numai dacă se respectă integral și de către toți cetățenii valorile sale și nu doar ceea ce convine unora sau altora, la un moment dat.

Totodată, principiul loialității reciproce între cetățeni este valabil întotdeauna. El îi reunește pe cetățenii țării cu toate diferențele lor etnice, de limbă sau religioase într-un ansamblu specific, care are impact puternic asupra caracteristicilor naționale defînitorii. De aceea, nici un grup etnic, religios sau constituit pe criterii de limbă nu poate cere secesiunea, separarea unei porțiuni din teritoriul statului pentru a constitui un nou stat, independent și autonom.

În dreptul internațional și în practica statelor democratice, așa cum s-a mai menționat anterior, nu se recunoaște dreptul la secesiune decât în cazul coloniilor sau ale încălcării grave a drepturilor omului. În acest din urmă caz, tot comunitatea internațională, prin instituțiile sale abilitate apreciază dacă se acordă dreptul de secesiune sau nu. Prin urmare, nu un grup uman, constituit pe diverse criterii – etnice, religioase sau lingvistice – decide separarea de statul de care aparțin sau nu. Acceptarea acestei practici ar deschide calea unor frământări inutile și periculoase pentru pacea, securitatea și dezvoltarea statelor lumii.

Prin urmare, fundamentul normativ al indivizibilității statelor în democrație este loialitatea cetățenilor, principiul ce garantează fiecăruia deplina apartenență la țara sa. În acest context, se cuvin amintite următoarele caracteristici ale teritoriului național: *simbol al identității naționale; sursă a sentimentelor de dragoste de țară; baza motivației de a apăra țara la nevoie, mergând până la sacrificiul suprem; sursă a elementelor necesare existenței individului și comunităților*

umane; spațiul în care se manifestă activ obiceiurile, tradițiile, mentalitățile, sentimentele și valorile naționale; sistem de referință pentru istoria neamului, spațiul unde trăiesc generațiile actuale și vor trăi cele viitoare; dimensiunea fizică a unui stat; subiect al dreptului internațional; obiect fundamental al apărării colective.

Pe lângă aspectul pur teoretic, principiul loialității are și o semnificativă latură practică. O filosofie a democrației, bazată pe logica secesiunii, nu ar putea funcționa. Ea ar incita grupurile umane să se separe mai degrabă decât să caute să se apropie și să se înțeleagă. Secesiunea automată ar împiedica democrația să absoarbă tensiunile inerente diferențelor existente între diversele grupuri umane ce alcătuiesc o națiune. În plus, recunoașterea dreptului la secesiune ar invita la ruptură, la separare la primele dificultăți care ar apărea în sânul unei națiuni. De asemenea, unele grupuri și-ar putea face din aceasta o adevărată strategie de acțiune în cadrul statului respectiv. Astfel, ele ar amenința cu secesiunea dacă nu li se aprobă cererile mai mult sau mai puțin îndreptățite. Acest șantaj cu secesiunea, ca instrument de negociere, constă în a amenința cu plecarea, cu separarea pe care le face un grup etnic sau religios dacă nu i se îndeplinesc solicitările. Cedarea unor asemenea amenințări nu este benefică pentru statul respectiv. Ea ar da și altora „dreptul” de a apela la șantajul acesta pentru a-și atinge obiectivele de grup. Pe de altă parte, o astfel de cedare în fața presiunilor unor grupuri ar afecta serios democrația. Teama de șantajul cu separarea ar diminua eforturile de dezvoltare economico-socială, acestea orientându-se tot mai mult în direcția preîntâmpinării unor asemenea practici din partea unor grupuri etnice, religioase sau lingvistice. De fapt, o singură cedare la astfel de solicitări ar fi o gravă greșeală a statului respectiv, întrucât ar crea un precedent periculos, pe de o parte, și nu ar rezolva mare lucru, pe de altă parte. O dată o concesie făcută ar urma o alta, apoi ar veni un alt grup cu o cerere

similară ș.a.m.d. În plus, orice cedare în fața amenințărilor unor grupuri cu separarea ar dăuna grav democrației, principiilor ei de funcționare și i-ar afecta puternic pe toți cetățenii țării, care s-ar vedea lipsiți de unele drepturi.

4. Impactul apărării colective asupra asigurării integrității teritoriale naționale

Țările membre ale Alianței Nord-Atlantice sunt state independente și suverane. Prin integrarea în structurile euro-atlantice, ele nu-și pierd atributele specifice și nici competențele în ceea ce privește apărarea și securitatea națională. De aceea, atributul prezervării integrității teritoriale rămâne de actualitate. În acest context, intervin opțiunile statului respectiv pentru o modalitate sau alta de apărare a integrității sale teritoriale. România a optat pentru apărarea colectivă, care, în actualele condiții, pare a fi cea mai eficace formă organizațională și militară de a îndeplini o asemenea sarcină.

Apărarea colectivă are un *impact semnificativ asupra asigurării integrității teritoriale naționale*. Acesta se reflectă, înainte de toate, în modul de organizare și dotare cu mijloace de luptă a marilor unități și a unităților militare, în activitatea de recrutare, selecție, formare și dezvoltare profesională a personalului militar și civil. Astfel, începând cu anul 2007, România trece la armata de profesioniști, bazată pe voluntariat, renunțând, astfel, la conscripție. În selecția, formarea și dezvoltarea profesională a personalului militar și civil se practică metode și procedee verificate și, desigur, validate, în armatele altor state membre NATO. Apoi, Armata României participă tot mai activ și mai consistent la executarea de misiuni în afara statului național, atât sub egida NATO, cât și a ONU sau OSCE pentru soluționarea unor conflicte și crize, în diferite zone ale lumii și la lupta împotriva terorismului internațional.

Această atitudine și conduită a țării noastre sunt legitime, desfășurându-se în strictă conformitate cu prevederile Constituției, care afirmă că „În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii”¹⁵. În fine, România își îndeplinește toate obligațiile asumate la intrarea în Alianța Nord-Atlantică în ceea ce privește forțele cu care participă la structura militară integrată a organizației. Potrivit principiilor fundamentale pe care se întemeiază relațiile între instituțiile politice și militare în statele democratice, structura militară integrată rămâne în orice moment sub controlul responsabililor politici la nivelul cel mai înalt, care fixează orientările de urmat. Structura militară integrată asigură cadrul organizațional pentru apărarea teritoriului țărilor membre împotriva amenințărilor ce vizează securitatea și stabilitatea lor.

În plus, principiul efortului colectiv pentru apărare al Alianței Nord-Atlantice este materializat prin dispozițiile practice, care aduc aliaților avantajele de primă importanță ce decurg, pe plan politic și militar, ca cel al resurselor, al unei apărări colective și care împiedică întoarcerea la politici de apărare pur naționale, fără a priva țările membre de suveranitate. Aceste dispoziții permit deopotrivă forțelor NATO de a duce operații de răspuns la crize în afara Articolului 5 și constituie o condiție prealabilă a unui răspuns coerent al Alianței Nord-Atlantice la toate situațiile posibile. În același timp, modalitatea de lucru în cadrul NATO este fondată pe proceduri de consultare, o structură militară integrată și acorduri de cooperare. Această manieră de lucru a avut impact și asupra vieții și activității Armatei României, care a adoptat aceste procedee și standarde. Pe de altă parte, organizarea și derularea activității specifice din instituția militară a trebuit să țină seama și de celelalte aspecte fundamentale ale Alianței

¹⁵ *Constituția României*, București, Editura Monitorul Oficial, 2003, p.66.

Nord-Atlantice. În acest sens, printre elementele-cheie figurează planuri de forțe colective, o finanțare comună, planuri operaționale comune, aranjamente relative la formațiuni, la cartiere generale și la comandamente multinaționale, un sistem de apărare antiaeriană integrată, un echilibru al rolurilor și responsabilităților între aliați, staționarea și desfășurarea de forțe în afara teritoriului național în caz de nevoie, dispoziții, inclusiv în materie de planificare, pentru gestionarea crizelor și întărire, norme și proceduri comune pentru echipament, formare și logistică, doctrine și exerciții interarme și multinaționale conform nevoilor și o cooperare în materie de infrastructură, de armamente și de logistică.

Un rol important, în impactul apărării colective asupra integrității teritoriale, a avut și continuă să aibă dezvoltarea „*multinaționalității*”, ca factor important în elaborarea unui nou dispozitiv de apărare. Acesta a oferit posibilitatea împărțirii sarcinilor între aliați, ceea ce a permis conservarea sau întărirea capacităților militare ale NATO și de a veghea ca resursele alocate apărării să fie utilizate în cea mai eficace manieră posibilă. De fapt, aplicarea acestui principiu, al multinaționalității, în cadrul Alianței Nord-Atlantice a permis acesteia să-și întărească solidaritatea și coeziunea, și să-și exercite deplin și tot timpul rolul de apărătoare a integrității teritoriale a membrilor săi.

Impactul apărării colective asupra asigurării integrității teritoriale naționale este evidențiat și *de strategia de securitate națională a țării noastre, de politica de apărare și securitate* adoptată de către cei aflați la conducerea statului român. Atât strategia de securitate națională, cât și politica de apărare și securitate a țării au în vedere apartenența României la NATO. În acest sens, este evidentă atitudinea statului român față de implicarea sa activă în soluționarea crizelor, în asigurarea și garantarea integrității teritoriale naționale, în asumarea de către

România a rolului de contributor de securitate în regiune și nu numai.

Apărarea colectivă, ca modalitate de garantare a integrității teritoriale naționale, are un impact și în *domeniul adoptării deciziei punerii în practică a acestui principiu*. În conformitate cu reglementările internaționale, apărarea colectivă legitimă se referă în principal la conflictele interstatale. De aceea, apărarea colectivă este dificil de pus în practică când este vorba de conflicte intrastatale. Exemplul Kosovo este relevant. S-a putut interveni numai după ce Consiliul de Securitate al ONU a decis acest lucru. Indirect este vorba de apărare colectivă, în sensul că intervenția în Kosovo a dorit să oprească extinderea conflictului intrastatal, prin implicarea statelor vecine în conflict.

Impactul apărării colective asupra integrității teritoriale naționale este pus în evidență și *în plan psihosocial*. Este vorba de faptul că trecerea sarcinii de asigurare și garantare a integrității teritoriale naționale, de la statul național la organizația politico-militară multinațională, are implicații asupra solidarității, coeziunii și consensului național. Dacă nu imediat, în timp, percepția obligației cetățenilor de a apăra integritatea teritoriului național se reduce din ce în ce mai mult. Sentimentul lor de apărare a țării se diminuează treptat. Aceasta pentru că atât legătura cetățenilor cu instituția militară, care are menirea să îndeplinească o asemenea sarcină, se reduce simțitor, cât și datorită conștientizării faptului că există un sistem optim, capabil să se achite eficace de o astfel de misiune. În acest context, percepția responsabilității cetățenilor față de garantarea integrității teritoriale se transformă, majoritatea considerând-o ca o atribuție exclusivă a armatei, la rândul său văzută ca o instituție specializată în executarea acestui tip de activități și nu ca o parte componentă a națiunii. La rândul lor, consensul național și coeziunea socială, influențate semnificativ și de executarea serviciului militar de către toți cetățenii apti,

acționau potențând sentimentul acestora de dragoste de țară, de conștientizare a datoriei de a-i apăra integritatea teritorială. Trecerea de la serviciul militar bazat pe conscripție la serviciul militar fondat pe voluntariat și integrarea României în NATO au avut drept urmare firească o continuă diminuare a coeziunii sociale și consensului național în ceea ce privește responsabilitatea fiecărui cetățean privind apărarea integrității teritoriale statale.

Tot în plan psihosocial, este de așteptat și o transformare, desigur în timp, a tradițiilor și mentalităților legate de serviciul militar, de obligația apărării integrității teritoriale a țării. Apărarea colectivă a integrității teritoriale va determina ca cetățenii să considere această sarcină ca fiind exclusiv a armatei și nu a lor. De aceea, o serie de mentalități legate de rolul armatei în maturizarea socială a tinerilor, în educarea lor civică și în formarea, dar mai ales dezvoltarea sentimentului de dragoste de țară se vor schimba, fiind înlocuite cu altele impuse de realitățile pe care cetățenii le trăiesc și le vor trăi tot mai intens în anii ce vin.

5. Rolul Armatei României în cadrul apărării colective

Integrarea României în structurile euro-atlantice a făcut ca armata sa să joace un rol semnificativ în sistemul NATO de apărare colectivă a suveranității, independenței și **integrității teritoriale** a statelor membre. Acest rol este pus în evidență prin următoarele aspecte esențiale ale activităților întreprinse de către instituția militară, înainte și după integrarea în Alianța Nord-Atlantică: *armata țării noastre a fost un ambasador al integrării statului român în NATO.*

Implicarea sa activă în activitățile Parteneriatului pentru Pace, în executarea unor misiuni de menținere a păcii, a unor misiuni umanitare etc. a demonstrat atât hotărârea României de a fi o prezență activă pe arena mondială, cât și capacitatea sa de

a se achita de sarcinile specifice încredințate de organismele de securitate internaționale și regionale; *armata reprezintă instrumentul militar prin care statul român își aduce la îndeplinire obligațiile asumate prin tratate și convenții internaționale în ceea ce privește garantarea și asigurarea securității și păcii în lume.* Participarea constantă și activă a unor structuri militare românești la executarea unor misiuni sub egida ONU, OSCE și NATO sunt o dovadă în acest sens; *armata a fost, este și va fi un susținător consecvent al politicii externe a României, inclusiv prin diplomația militară; ea este o apărătoare și o promotoare a valorilor democratice.* Sistemul său de organizare și activitate o face receptivă la nou, dar și la menținerea a tot ceea ce este tradițional și compatibil cu valorile democratice promovate de statele membre ale Alianței Nord-Atlantice; *armata se prezintă ca un veritabil participant responsabil la reconstrucția armatelor altor state, care pășesc pe calea democrației.*

Este vorba, printre altele de Afghanistan, de Irak și nu numai; *instituția militară are un rol important în realizarea securității regionale și zonale, prin participarea constantă la misiuni de construcție a păcii și a unor misiuni umanitare în diferite zone ale lumii.*

Maniera concretă în care structurile militare românești au îndeplinit misiunile încredințate atât în domeniul securității, cât și al instaurării păcii, în Angola, Sudan, Afghanistan, Irak, Kosovo și nu numai probează abnegația și profesionalismul lor; *armata este un realizator al imperativelor unei dezvoltări durabile a omenirii, prin rolul activ jucat în prevenirea amenințărilor asimetrice la adresa securității și stabilității internaționale; armata constituie un purtător al tradițiilor și valorilor naționale, inclusiv în domeniul apărării integrității teritoriale.* Atât în mod tradițional, cât și în prezent, instituția militară are prevăzută ca misiune, în Constituția țării, dar și în percepția colectivă menirea de a garanta și apăra, printre altele

și *integritatea teritorială a țării*; armata apare ca purtător autentic al aspirațiilor naționale, inclusiv în ceea ce privește *prezervarea integrității teritoriale*. În memoria colectivă, armata a fost permanent asociată cu instituția care a servit întotdeauna interesele naționale, iar prin aceasta a acționat și ca purtătoare a aspirațiilor privind suveranitatea, independența și integritatea teritorială a statului; *instituția militară apare ca fiind un actor principal în garantarea și apărarea caracteristicilor definitorii ale statului național*.

Atât în Constituția țării și în alte legi referitoare la apărarea națională, cât și în conștiința colectivă, armata este instituția care are mari responsabilități în domeniul garantării suveranității, independenței, unității și *integrității teritoriale* a statului român.

În prezent, pentru a răspunde optim acestor responsabilități, Armata României parcurge un amplu și complex proces de transformare¹⁶ ce vizează, printre alte obiective majore, tipurile de misiuni pe care și le va asuma în viitor. În acest sens, se pot menționa: contribuția la securitatea României pe timp de pace; apărarea României și a aliaților săi; promovarea stabilității regionale și globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării; sprijinul instituțiilor statului și autorităților locale în caz de urgențe civile. Comparând aceste misiuni viitoare cu cele actuale se poate susține că Armata României dovedește continuitate și perseverență în tot ceea ce întreprinde. În același timp, se asistă la un complex proces de adaptare a actelor normative la exigențele impuse de realitatea apartenenței țării la Alianța Nord-Atlantică.

Astfel, în 2004, a fost adoptată de Parlamentul României Legea privind participarea forțelor armate la misiuni

în afara teritoriului statului român¹⁷. Potrivit acestei legi, Armata României va putea îndeplini, în afara teritoriului național, următoarele misiuni: a) de apărare colectivă; b) în sprijinul păcii; c) de asistență umanitară; d) tip coaliție; e) exerciții comune; f) individuale; g) ceremoniale.

În scopul îndeplinirii misiunilor menționate anterior, Armata României trebuie să fie capabilă să asigure simultan următoarele: *apărarea teritoriului național, atât sub forma răspunsului militar la o agresiune armată, cât și ca sprijin dat autorităților civile în caz de urgențe, dezastre naturale, evenimente NBC; îndeplinirea angajamentelor – NATO, UE, organizații regionale și coaliții* (conflicte de intensitate mare, impunerea păcii, asistență umanitară, forțe pentru misiuni speciale, alte misiuni); *transformarea forței înfăptuită prin organizarea forței* (combinarea unităților luptătoare, de sprijin de luptă și de sprijin logistic; proiectarea unei forțe modulare, letale, interschimbabile, compatibile, dislocabile și sustenabile; structura de forțe trebuie să asigure baza pentru rotația forțelor, forțe corespunzătoare pentru misiuni speciale, asigurarea unei capacități adecvate pentru extinderea forței).

Practic, Armata României va cuprinde următoarele tipuri de forțe: *forțe sub comanda NATO; forțe în dezvoltare pentru NATO; forțe de generare și regenerare; instituții de învățământ și instrucție; alte structuri*.

O asemenea structură a forței va permite țării noastre să fie tot timpul în măsură să-și îndeplinească atât obligațiile asumate față de Alianța Nord-Atlantică, cât și de alte organizații internaționale, regionale și coaliții. În plus, va putea să apere și să garanteze integritatea teritorială a statului român față de orice agresiune armată, până la intervenția Alianței Nord-Atlantice.

¹⁶ Vezi *Strategia de transformare a Armatei României până în 2015, (proiect)*, Statul Major General, București, 2005.

¹⁷ *Legea 42/2004, privind participarea forțelor armatei la misiuni în afara teritoriului statului român*, <http://www.cdep.ro>

O altă măsură, ce va fi luată de către cei abilitați, în procesul transformării Armatei României, o reprezintă structura stabilită pe categorii de forțe a fi realizată în 2015. Aceasta structură va arăta astfel: *Forțele Terestre* vor reprezenta 55,46%, din care cele destinate NATO vor avea o pondere de 45%; *Forțele Aeriene* vor reprezenta 13,88% din care cele destinate NATO vor avea o pondere de 2,5%; *Forțele Navale* vor reprezenta 8,84%, dintre care cele destinate NATO vor avea o pondere de 9,4%¹⁸. Ponderile diferite ce vor reveni fiecărei structuri de forțe probează importanța ce se va acorda Forțelor Terestre, atât pentru îndeplinirea misiunilor în interiorul țării, cât și în afara statului român. În plus, Armata României a adoptat noi structuri militare- *brigada* și *corpul de armată*, așa cum există, de altfel, și în armatele celorlalte state membre NATO, pentru a asigura, și pe această cale, compatibilitatea și interoperabilitatea cu armatele celorlalte țări din Alianța Nord-Atlantică, factori ai îndeplinirii, cu succes a apărării colective.

Totodată, se cuvine menționat faptul că dispunerea pe teritoriul național, la pace, a structurilor de forțe este în concordanță cu rolul strategic al României în NATO și UE, având dislocate în zonele de est și sud-est majoritatea marilor unități și unităților luptătoare, iar în zonele centrale și de vest structurile de sprijin și generare.

¹⁸*Strategia de transformare a Armatei României până în 2015*, (proiect) SMG, București, 2005

Concluzii și propuneri

Integritatea teritorială reprezintă o caracteristică definitorie a oricărui stat național. Despre ea se fac mențiuni exprese în Constituția fiecărei țări. Aceasta face ca fiecare stat să fie preocupat în mod constant de asigurarea și garantarea integrității sale teritoriale, ca spațiu în care trăiesc și muncesc cetățenii săi. În acest scop, se pot folosi, în esență, două modalități, și anume apărarea individuală și apărarea colectivă a integrității teritoriale.

România a optat pentru varianta apărare colectivă, prin obținerea statutului de stat membru al Alianței Nord-Atlantice. Acest tip de apărare este mult mai eficace, sub toate aspectele, decât apărarea individuală, pe de o parte, și adecvată naturii și conținutului provocărilor actuale și viitoare la adresa mediului de securitate național, regional și global, pe de altă parte.

În prezent, integritatea teritorială pare să fie mai puțin afectată de un atac armat extern, dar mai vulnerabilă la tendințele de secesiune ale unor minorități etnice, religioase sau lingvistice. De aceea, măsurile de preservare a sa se cer orientate în direcția contracarării unor acțiuni separatiste pe fondul relativ permisiv creat de democrație.

Apărarea colectivă este instrumentul cel mai eficace de a asigura și de a garanta integritatea teritorială națională, inclusiv împotriva unor demersuri separatiste inițiate de unele minorități etnice, lingvistice sau religioase. Aceasta pentru că ea este produsul cooperării și colaborării unor state suverane și independente, care nu admit atât teoretic, cât și practic acțiunile separatiste care le-ar aduce atingere integrității teritoriale naționale.

Atitudinea instituțiilor statului în a căror competență intră asigurarea și garantarea integrității teritoriale naționale față de acțiunile separatiste sau a altor modalități de afectare a stării actuale a unității statale trebuie să fie una fermă de

prevenire și de respingere a acestora. La rândul lor, cetățenii țării ar trebui să-și manifeste loialitatea, adoptând tot o atitudine de respingere a oricăror acțiuni prin care un stat sau o entitate internă etnică, religioasă sau lingvistică aduce atingere integrității teritoriale naționale. Teritoriul național este spațiul geografic și spiritual al identității noastre ca neam și de aceea el trebuie păstrat și transmis urmașilor noștri, așa cum l-am moștenit de la înaintași.

Armata României joacă un rol însemnat în asigurarea apărării colective a statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice și prin aceasta și garantarea integrității sale teritoriale naționale și a celorlalți. Rolul său esențial este să pună în practică, în plan militar, obligațiile pe care statul român și le-a asumat la intrarea în NATO.

Integrarea în Alianța Nord-Atlantică, ca modalitate de participare a României la apărarea colectivă, presupune, pe lângă alte măsuri, și adaptarea actelor normative ce reglementează activitatea de apărare și securitate a țării la exigențele NATO. În acest context, în România s-a mers de la modificarea prevederilor Constituției referitoare la apărarea țării la adoptarea unor legi adecvate privind participarea forțelor armate la misiuni în afara statului român.

Apărarea colectivă constituie o temă deosebit de complexă și vastă. De aceea, se impune continuarea aprofundării studierii problematicii sale. În acest sens, ar fi de dorit ca printre temele propuse, în UNAp, pentru lucrări de licență, lucrări de absolvire și dizertații să se includă și 2-4 teme privind statutul și rolul apărării colective în condițiile apartenenței țării la Alianța Nord-Atlantică.

ANEXE

Anexa nr. 1 - Tratatul Nord-Atlantic (Washington DC, 4 aprilie 1949)

Statele care sunt parte a prezentului Tratat își reafirmă credința în obiectivele și principiile Cartei Națiunilor Unite, precum și dorința lor de a conviețui în pace cu toate popoarele și guvernele. Ele sunt angajate în salvagardarea libertății, a moștenirii comune și a civilizațiilor popoarelor pe care le reprezintă, pe baza principiilor democrației, libertății individuale și a literei legii. Ele caută să promoveze stabilitatea și bună starea zonei nord-atlantice. Ele sunt hotărâte să își unească eforturile în scopul apărării colective și al păstrării păcii și securității. Astfel, ele sunt de acord cu prezentul Tratat Nord-Atlantic:

Articolul 1: Părțile se angajează, conform prevederilor din Carta Națiunilor Unite, să rezolve prin mijloace pașnice orice dispută internațională în care ar putea fi implicate, astfel încât să nu aducă atingere păcii, securității și dreptului internațional și să se abțină să recurgă în relațiile internaționale la amenințarea cu forța sau la folosirea forței, în vreun mod incompatibil cu obiectivele Națiunilor Unite.

Articolul 2: Părțile vor contribui la dezvoltarea continuă a relațiilor internaționale de pace și prietenie prin consolidarea instituțiilor libere, prin facilitarea unei mai bune înțelegeri a principiilor pe baza cărora sunt fondate aceste instituții și prin promovarea condițiilor de asigurare a stabilității și bunăstării. Ele vor căuta să elimine conflictele din politicile lor economice internaționale și vor încuraja colaborarea economică bilaterală sau multilaterală.

Articolul 3: Pentru a îndeplini mai eficient obiectivele acestui Tratat, Părțile, separat sau împreună, prin intermediul auto-ajutorării și al sprijinului reciproc continue, își vor menține și

își vor dezvolta capacitatea individuală și cea colectivă de rezistență în fața unui atac armat.

Articolul 4: Părțile vor avea consultări comune ori de câte ori vreuna dintre ele va considera că este amenințată integritatea teritorială, independența politică sau securitatea vreuneia dintre părți.

Articolul 5: Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord ca, dacă are loc asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la auto-apărare individuală sau colectivă recunoscut prin Articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părțile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte Părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice. Orice astfel de atac armat și toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea și menținerea păcii și securității internaționale.

Articolul 6¹⁹: În scopul aplicării Articolului 5, un atac armat asupra uneia sau mai multora dintre Părți se consideră că include un atac armat:

- pe teritoriul oricărei Părți în Europa sau America de Nord, în Departamentele algeriene ale Franței²⁰, pe teritoriul Turciei sau pe insulele aflate sub jurisdicția oricărei Părți din zona nord-atlantică, la nord de Tropicul Cancerului;

¹⁹ Definiția teritoriilor cărora li se aplică Articolul 5 a fost revizuită de către Articolul 2 al Protocolului la Tratatul Nord-Atlantic, odată cu aderarea Greciei și Turciei, semnată la data de 22 octombrie 1951.

²⁰ La data de 16 ianuarie 1963, Consiliul Nord-Atlantic a luat notă de faptul că, în ceea ce privește fostele departamente algeriene ale Franței, clauzele relevante ale acestui tratat au devenit inaplicabile începând cu data de 3 iulie 1962.

- asupra forțelor terestre, navale sau aeriene ale oricărei Părți, care se află pe sau deasupra acestor teritorii, sau în oricare zonă a Europei în care forțele de ocupație ale uneia dintre Părți erau staționate la data intrării în vigoare a acestui Tratat, sau pe Marea Mediterană ori în zona nord-atlantică aflată la nord de Tropicul Cancerului.

Articolul 7: Tratatul nu afectează și nu va fi interpretat ca afectând în nici un fel drepturile și obligațiile care decurg din Carta Părților care sunt membre ale Națiunilor Unite, sau responsabilitatea principală a Consiliului de Securitate de menținere a păcii și securității internaționale.

Articolul 8: Fiecare Parte declară că nici una din obligațiile internaționale, aflate în vigoare la un moment dat între ea și oricare din celelalte Părți sau un al treilea stat, nu este în contradicție cu prevederile prezentului Tratat și se angajează să nu își asume nici o obligație internațională aflată în conflict cu acest Tratat.

Articolul 9: Prin prezentul, Părțile înființează un Consiliu în cadrul căruia fiecare va fi reprezentată în procesul de analiză a problemelor referitoare la implementarea acestui Tratat. Consiliul va fi astfel organizat încât să fie capabil să se reunească prompt și în orice împrejurare. Consiliul va constitui atâtea organisme subsidiare cât este necesar; în primul rând, va înființa de urgență un comitet al apărării care va recomanda măsurile de implementare a Articolelor 3 și 5.

Articolul 10: Prin acord unanim, părțile pot să invite să adere la acest Tratat orice alt stat european aflat în poziția de a urma principiile acestui Tratat și de a contribui la securitatea zonei nord-atlantice, să adere la acest Tratat. Orice stat astfel invitat poate deveni parte la Tratat, în urma depunerii la guvernul Statelor Unite ale Americii a documentului de aderare. Guvernul Statelor Unite ale Americii va notifica fiecare Parte în legătură cu depunerea fiecărui astfel de document de aderare.

Articolul 11: Acest Tratat va fi ratificat și prevederile sale vor fi îndeplinite de către Părți, în conformitate cu regulile constituționale respective. Documentele de ratificare vor fi depuse cât mai curând la guvernul Statelor Unite ale Americii, care îi va notifica pe toți ceilalți semnatori în legătură cu fiecare depunere. Tratatul va intra în vigoare între statele care l-au ratificat, imediat ce se va depune ratificarea de către majoritatea semnatarilor, incluzând ratificările Belgiei, Canadei, Franței, Luxemburgului, Olandei, Marii Britanii și Statelor Unite, și va intra în vigoare, cu privire la alte State, la data depunerii ratificărilor lor. Tratatul a intrat în vigoare la data de 24 august 1949, după depunerea ratificărilor din partea tuturor statelor semnatare.

Articolul 12: După zece ani de la intrarea în vigoare a Tratatului, sau la orice dată ulterioară, Părțile, la cererea oricăreia dintre ele, se vor consulta în scopul revizuirii Tratatului, luând în considerare factorii care la vremea respectivă afectează pacea și securitatea în zona nord-atlantică, inclusiv dezvoltarea de acorduri universale sau regionale, conform Cartei Națiunilor Unite, pentru menținerea păcii și securității internaționale.

Articolul 13: După douăzeci de ani de la intrarea în vigoare a Tratatului, oricare Parte poate să se retragă din cadrul acestuia la un an de la depunerea notificării de denunțare la guvernul Statelor Unite ale Americii, care va informa guvernele celorlalte Părți în legătură cu depunerea fiecărei astfel de notificări de denunțare.

Articolul 14: Acest Tratat, ale cărui variante în limba engleză sau franceză sunt în mod egal autentice, va fi depozitat în arhivele guvernului Statelor Unite ale Americii. Copii autorizate conforme vor fi transmise de către acest guvern celorlalte guverne semnatare.

Anexa nr. 2 - Carta Organizației Națiunilor Unite (extras)

Capitolul I: Scopuri și principii

Articolul 1: Scopurile Națiunilor Unite sunt următoarele:

1. Să mențină pacea și securitatea internațională, și, în acest scop: să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau altor încălcări ale păcii și să înfăptuiască, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, aplanarea ori rezolvarea diferendelor sau situațiilor cu caracter internațional care ar putea duce la o încălcare a păcii;
2. Să dezvolte relații prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și dreptului lor de a dispune de ele însele, și să ia oricare alte măsuri potrivite pentru consolidarea păcii mondiale;
3. Să realizeze cooperarea internațională în rezolvarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie;
4. Să fie un centru în care să se armonizeze eforturile națiunilor către atingerea acestor scopuri comune.

Articolul 2: În urmărirea scopurilor enunțate în Articolul 1, Organizația Națiunilor Unite și Membrii săi trebuie să acționeze în conformitate cu următoarele Principii:

1. Organizația este întemeiată pe principiul egalității suverane a tuturor Membrilor ei.
2. Toți Membrii Organizației, spre a asigura tuturor drepturile și avantajele ce decurg din calitatea lor de Membru, trebuie să-și îndeplinească cu bună-credință obligațiile asumate potrivit prezentei Carte.

3. Toți Membrii Organizației vor rezolva diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice în așa fel încât pacea și securitatea în internațională, precum și justiția să nu fie puse în primejdie.

4. Toți Membrii Organizației se vor abține, în relațiile lor internaționale, de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei, fie împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite.

5. Toți Membrii Națiunilor Unite vor da acesteia întreg ajutorul în orice acțiune întreprinsă de ea în conformitate cu prevederile prezentei Carte și se vor abține de a da ajutor vreunui stat împotriva căruia Organizația întreprinde o acțiune preventivă sau de constrângere.

6. Organizația va asigura ca Statele care nu sunt Membre ale Națiunilor Unite să acționeze în conformitate cu aceste principii, în măsura necesară menținerii păcii și securității internaționale.

7. Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va autoriza Națiunile Unite să intervină în chestiuni care aparțin esențial competenței interne a unui Stat și nici nu va obliga pe Membrii săi să supună asemenea chestiuni spre rezolvare pe baza prevederilor prezentei Carte; acest principiu nu va aduce însă întru nimic atingere aplicării măsurilor de constrângere prevăzute în Capitolul VII.

Capitolul VII: Acțiunea în caz de amenințări împotriva păcii, de încălcări ale păcii și de acte de agresiune

Articolul 39: Consiliul de Securitate va constata existența unei amenințări împotriva păcii, a unei încălcări a păcii sau a unui act de agresiune și va face recomandări ori va hotărî ce măsuri vor fi luate, în conformitate cu Articolele 41 și 42, pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale.

Articolul 40: Pentru a preîntâmpina o agravare a situației, Consiliul de Securitate poate ca, înainte de a face recomandări sau a hotărî asupra măsurilor care trebuie luate în conformitate cu Articolul 39, să invite părțile interesate să se conformeze măsurilor provizorii pe care le consideră necesare sau de dorit. Asemenea măsuri provizorii nu vor prejudicia întru nimic drepturile, pretențiile sau poziția părților interesate. Consiliul de Securitate va ține seama în modul convenit de neexecutarea acestor măsuri provizorii.

Articolul 41: Consiliul de Securitate poate hotărî ce măsuri, care nu implică folosirea forței armate, trebuie luate spre a se da urmare hotărârilor sale și poate cere Membrilor Națiunilor Unite să aplice aceste măsuri. Ele pot să cuprindă întreruperea totală sau parțială a relațiilor economice și a comunicațiilor feroviare, maritime, aeriene, poștale, telegrafice, prin radio și a altor mijloace de comunicație, precum și ruperea relațiilor diplomatice.

Articolul 42: În cazul în care Consiliul de Securitate va socoti că măsurile prevăzute în Articolul 41 nu ar fi adecvate ori că s-au dovedit a nu fi adecvate, el poate întreprinde, cu forțe aeriene, navale sau terestre, orice acțiune pe care o consideră necesară pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale. Această acțiune poate cuprinde demonstrații, măsuri de blocadă și alte operațiuni executate de forțe aeriene, maritime sau terestre ale Membrilor Națiunilor Unite.

Articolul 43: 1. Toți Membrii Națiunilor Unite, spre a contribui la menținerea păcii și securității internaționale, se obligă să pună la dispoziția Consiliului de Securitate, la cererea sa și în conformitate cu un acord sau acorduri speciale, forțele armate, asistența și înlesnirile, inclusiv dreptul de trecere, necesare pentru menținerea păcii și securității internaționale. 2. Acordul sau acordurile menționate mai sus vor stabili efectivele și

natura acestor forțe, gradul lor de pregătire și amplasarea lor generală, precum și natura înlesnirilor și asistenței care urmează să fie acordate. 3. Acordul sau acordurile vor fi negociate cât mai curând posibil, la inițiativa Consiliului de Securitate. Ele se vor încheia între Consiliul de Securitate și Membri ai Organizației, sau între Consiliul de Securitate și grupuri de Membri ai Organizației și vor fi supuse ratificării statelor semnatare, în conformitate cu procedura lor constituțională.

Articolul 44: Atunci când Consiliul de Securitate a hotărât să recurgă la forță, el trebuie, înainte de a cere unui Membru nereprezentat în Consiliu să pună la dispoziție forțe armate, în executarea obligațiilor asumate de acesta în temeiul Articolului 43, să invite pe acel Membru ca, dacă dorește, să participe la luarea hotărârilor Consiliului de Securitate privind folosirea contingentelor de forțe armate ale acelui Membru.

Articolul 45: Spre a permite Organizației să ia măsuri urgente de ordin militar, Membrii Națiunilor Unite vor menține contingente naționale de forțe aeriene imediat utilizabile pentru o acțiune combinată de constrângere internațională. Efectivele și gradul de pregătire ale acestor contingente, precum și planurile pentru acțiunea lor combinată vor fi stabilite de către Consiliul de Securitate, cu ajutorul Comitetului de Stat-Major, în limitele indicate prin acordul sau acordurile speciale, menționate în Articolul 43.

Articolul 46: Planurile pentru folosirea forțelor armate vor fi stabilite de Consiliul de Securitate cu ajutorul Comitetului de Stat-Major.

Articolul 47: 1. Se va înființa un Comitet de Stat-Major pentru a sfătui și asista Consiliul de Securitate în toate problemele referitoare la mijloacele de ordin militar necesare Consiliului de Securitate pentru menținerea păcii și securității internaționale, la folosirea și comanda forțelor puse la dispoziția sa, la reglementarea înarmărilor și la eventuala dezarmare. 2. Comitetul de Stat-Major va fi alcătuit din Șefii Statelor-Majore

ale membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate sau din reprezentanții lor. Orice Membru al Națiunilor Unite care nu este reprezentant permanent în Comitet va fi invitat de către Comitet să i se asocieze când participarea acelui Membru la lucrările lui este necesară pentru buna îndeplinire a îndatoririlor Comitetului. 3. Comitetul de Stat-Major va răspunde, sub autoritatea Consiliului de Securitate, de conducerea strategică a oricăror forțe armate puse la dispoziția Consiliului de Securitate. Problemele privind comanda unor asemenea forțe vor fi reglementate ulterior. 4. Cu autorizația Consiliului de Securitate și după consultarea cu organizațiile regionale corespunzătoare, Comitetul de Stat-Major poate înființa subcomitete regionale.

Articolul 48: 1. Măsurile necesare executării hotărârilor Consiliului de Securitate în scopul menținerii păcii și securității internaționale vor fi luate de toți Membrii Națiunilor Unite sau de unii dintre ei, după cum va stabili Consiliul de Securitate. 2. Aceste hotărâri vor fi executate de Membrii Națiunilor Unite atât direct cât și prin acțiunea lor în cadrul organismelor internaționale corespunzătoare din care fac parte.

Articolul 49: Membrii Națiunilor Unite se vor asocia spre a-și acorda reciproc asistență în executarea măsurilor hotărâte de Consiliul de Securitate.

Articolul 50

Dacă Consiliul de Securitate ia măsuri preventive sau de constrângere împotriva unui Stat, orice alt Stat, indiferent dacă este sau nu Membru al Națiunilor Unite, care întâmpină dificultăți economice deosebite, ivite ca urmare a executării acelor măsuri, va avea dreptul să consulte Consiliul de Securitate cu privire la rezolvarea acelor dificultăți.

Articolul 51: Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va aduce atingere dreptului inerent de autoapărare individuală sau colectivă în cazul în care se produce un atac armat împotriva unui Membru al Națiunilor Unite, până când Consiliul de

Securitate va fi luat măsurile necesare pentru menținerea păcii și securității internaționale. Măsurile luate de Membri în exercitarea acestui drept de autoapărare vor fi aduse imediat la cunoștința Consiliului de Securitate și nu vor afecta în nici un fel puterea și îndatorirea Consiliului de Securitate, în temeiul prezentei Carte, de a întreprinde oricând acțiunile pe care le va socoti necesare pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Marioara PETRE-BĂJENARUU

Bun de tipar: 04.10.2005
Hârtie: A3 Format: A5
Coli de tipar: 3 Coli editură: 1.5

Lucrarea conține 48 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE
Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49
Fax: (021) 319.55.93

B. 141/1734/2005

C 342/2005